

St Kilda: Ein avbyrgdur heimur

eftir H'ans Thomsen

Nátthús vóru eingi á Hirta, og fólk settu seg, har best bar til. Tí setti presturin MacLachlan sær fyrri at geva hvørjum húski ein náttpott, men oyggjabúgvarnir høvdu ongan-tið sæð slíkar, vistu tí ikki, hvat teir skuldu nýtast til og høvdu teir í staðin til at súpa greyt úr!

ST. KILDA:

dagliga lívið

6. partur

Eftir øllum at døma broyttist lívið á Hirta lítið sum árinu gingi. »Í øðrum londum hava tey kanska hópin av marglæti«, skrivar presturin Kenneth Macaulay í 1756, »men merkiligt er kortini, sum tey á St. Kilda megna at útvega tað, sum neyðugt er til livsins uppihald«. Seksti ár seinni skrivar Mac Culloch nakað tað sama: »Fólkið sær væl út og er betur klætt enn nógvir av grannum teirra á Long Island«. Ein maður av oynni Skye, sum ofta plagdi at vera harúti styttri ella longri tíð, tók soleiðis til: »Trúgva skulu tit mær, at eingin í allari verðini livir so væl«.

St. Kilda-búgvar vóru fyrst og fremst bjargmenn, landbúnaðurin hjá teimum kom ikki fyrr enn í aðru røð. Tey merkiliga góðu livskorini stóðust fyrst og fremst av tí nógva fuglinum, sum gav oyggjabúgvunum so nóg av tí, tey høvdu brúk fyri, tí sjálv jørðin á Hirta gav ongantið nakað ríkidømi av sær. Ikki tí, St. Kilda-búgvar lögdu mangan sveittadropan í at fáa sum

frægast burtúrur henni, men úrsliðið varð sjáldan stórvegis.

Byggin

Hóast uppá seg hampilig livskor, man byggin á Hirta hava tókst fremmandamanninum ógvuliga fátækslig. Sum søgumaðurin Martin Martin greiðir frá, so búðu har eitt hundrað og áttati fólk í fimmogtjúgu húsum, sum vóru av steini, takt við flag og hoyggj. Byggin hevði góðan sólargang og har var toluliga turr. Eisini var har tað frægasta plássíð í allari oynni til veður, tí fjellini uttanum tóku tað ringasta av norðan- og vestanættunum.

Innan vóru húsini svørt av sóti og luftin rom av torvroyki. Har vóru hvørki vindeygu ella árnur, eldurin brendi á miðjum gólvi og roykurin setti út gjøgnum dyrnar. Innbúgvi var lítið av og fólk ótu og svóvu mest á gólvinum. Í hvørjum húsi var hvørn. Ein steinur, sum hjólað var innanúr, var lampan ella kolan tey

høvdu og so var eisini pottur. Til koluna nýttu tey havhestalýsi og øll høvdu eisini eina haldakrúkk til vatnið, sum ikki treyt á Hirta. Nakrar spólkummur vóru eisini at drekka úr.

Men húsini vóru sterk og veggirnir færr. Gjósturin var eingin, og lítið hoyrdist til vind í teimum. Eisini vóru tey ógvuliga turr, og tey vóru ikki ring at búgva í hjá fólkum sum St. Kilda-búgvum, sum vóru so nógvi úti.

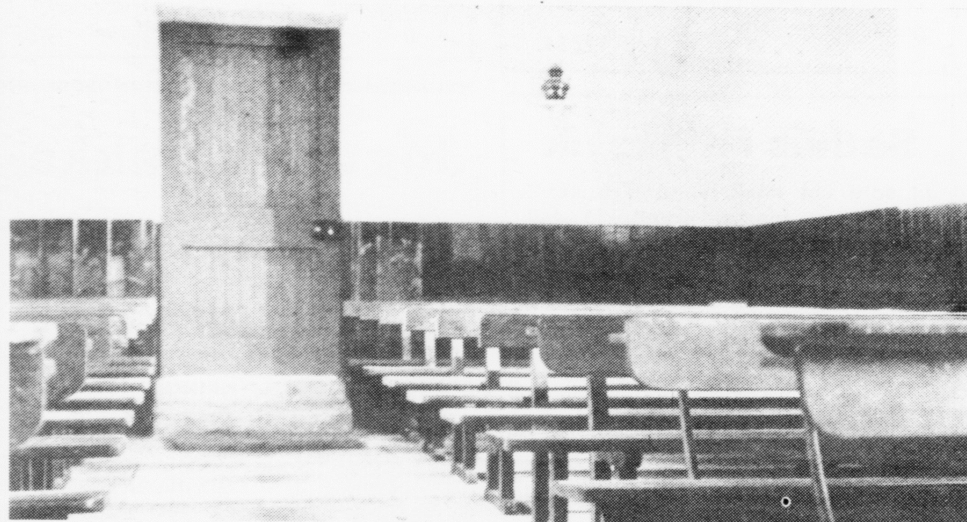
Neytini undir somu lon

Um veturin høvdu St. Kilda-búgvar, eins og grannar teirra á Hebridunum, neytini standandi inni í húsunum, so tey skuldu ikki doyggja í kulda og hóast hetta ikki bætti um reinferið, hevði tað kortini sínar fyrimunir, tí flótt var inni av kariatúrnum.

Presturin Neil Mackenzie, sum vitjaði St. Kilda í 1829, varð illa við at so illa skuldi standa til við reinferinum. Hann virkaði sum aðrir Skotar tá í tíðini døgliga fyrri at bota um

heilsuviðurskiptini hjá fólkum. Burtur úr hesum kom so, at ætlanir vórðu gjørdar um at byggja eina nýggja bygd. Figgjarligan stuðul fingi tey frá einum ríki Onglendingi, Sir Thomas Acland, sum dvaldist nakrar dagar úti í oyggjunum, og so fóru St. Kilda-búgvar undir at byggja sær nýggj hús. Við og glas — sum var teimum fremmant tilfar — fingi teir frá eiganum av oyggjunum. Í árunum 1836-38 vórðu so 25 sethús, fjós, hoyggjhús og onnur sethús bygd nakað omanfyri ta gomlu bygðina í Village Bay.

Hesi nýggju húsini, sum böttu stórliga um støðuna, sum hon hevði verið frammanundan, verða umtalað í 1853 av Lady Mackenzie frá Gairloch, tá hon saman við unga soni sínum var úti í oyggjunum. »Eg varð stórliga bilsin av, hvussu snøgg húsini vóru og hvussu rúmsátt og ruddiligt allastaðni var uttanum«, skrivar hon. »Veggirnir eru — á sama hátt sum hjá teimum á Harris — tvílaðar. Tey eru flag-

Undir fyrra heimsbardaga varð kirkjan umvæld inn, men tann ómilda trúgv hjá friu skotsku kirkjuni hevði onga ætlan um at St. Kilda-búgvar skuldu sleppa at sova undir gudstænastuni. Stólarnir máttu ikki vera ov bleytir!